

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України “Про платіжні послуги”

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

На даний час загальні засади функціонування платіжних систем і систем розрахунків в Україні, поняття та загальний порядок проведення переказу коштів у межах України визначає Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” (далі – Закон), який був прийнятий ще у 2001 році, а останні суттєві зміни були внесені до нього у 2012 році.

За цей час ринок платіжних послуг як в Україні, так й у всьому світі зазнав значних технічних інновацій, що супроводжувалося появою нових видів послуг на ринку. Значна частина таких інноваційних платіжних послуг повністю або в значній мірі знаходяться поза межами регулювання Законом.

Визначені Законом підходи до регулювання переказу коштів є застарілими, вони не відповідають світовим тенденціям та кращим міжнародним практикам щодо надання платіжних послуг, а отже, потребують комплексного перегляду та оновлення. Без удосконалення правового регулювання у цій сфері вирішення проблем, що назріли на платіжному ринку України, вбачається неможливим.

На сьогодні Законом врегульовано лише один вид платіжних послуг – фінансова послуга з переказу коштів, яка означає рух певної суми коштів з метою її зарахування на рахунок отримувача або видачі йому у готівковій формі.

Разом з тим, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС¹ Україна взяла на себе зобов’язання щодо імплементації актів законодавства ЄС, зокрема Директиви (ЄС) 2015/2366² та Директиви (ЄС) 2009/110/ЄС³.

Проект Закону України “Про платіжні послуги” (далі – законопроект) спрямований на імплементацію положень вищезгаданих Директив ЄС та пропонує запровадити дев’ять видів платіжних послуг, сім з яких є фінансовими платіжними послугами, а дві – нефінансовими, що стають поширеними в державах Європейського Союзу та потребують окремого регулювання, а саме:

1) послуги із зарахування готівкових коштів на рахунки користувачів, а також усі послуги, що стосуються відкриття, обслуговування та закриття рахунків (крім електронних гаманців);

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII

² Директива (ЄС) 2015/2366 Європейського парламенту та Ради від 25.11.2015 про платіжні послуги на внутрішньому ринку, та про внесення змін до Директив 2002/65/ЄС, 2009/110/ЄС і 2013/36/ЄС та Регламент (ЄС) № 1093/2010, яка скасовує Директиву 2007/64/ЄС

³ Директива (ЄС) 2009/110/ЄС від 16.09.2009 про започаткування, здійснення та пруденційний нагляд за діяльністю установ, що працюють з електронними грошима, що вносить зміни до Директив 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС і припиняє дію Директиви 200/46/ЄС

2) послуги зі зняття готівкових коштів із рахунків користувачів, а також усі послуги, що стосуються відкриття, обслуговування та закриття рахунків (крім електронних гаманців);

3) послуги з виконання платіжних операцій із власними коштами користувача з рахунку/на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима), у тому числі:

а) виконання кредитового переказу;

б) виконання дебетового переказу;

в) виконання іншої платіжної операції, у тому числі з використанням платіжних інструментів;

4) послуги з виконання платіжних операцій з рахунку/на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима) за умови, що кошти для виконання платіжної операції надаються користувачу надавачем платіжних послуг на умовах кредиту, у тому числі:

а) виконання кредитового переказу;

б) виконання дебетового переказу;

в) виконання іншої платіжної операції, в тому числі з використанням платіжних інструментів;

5) послуги з емісії платіжних інструментів та/або здійснення еквайрингу платіжних інструментів;

6) послуги з переказу коштів без відкриття рахунку;

7) послуги з випуску та виконання платіжних операцій із електронними грошима, у тому числі відкриття та обслуговування електронних гаманців;

8) послуги з ініціювання платіжної операції;

9) послуги з надання відомостей з рахунків.

Законопроект замінює чинний Закон та визначатиме правила надання платіжних послуг надавачів та користувачів таких послуг, а також встановлюватиме:

1) вимоги щодо прозорості надання платіжних послуг та інформації стосовно умов їх надання;

2) чіткий розподіл прав та обов'язків користувачів та надавачів платіжних послуг стосовно надання та користування платіжними послугами;

3) вимоги до управління операційними ризиками, ризиками безпеки та аутентифікації користувача.

2. Загальна характеристика і основні положення законопроекту

Законопроект пропонує врегулювати такі основні питання:

1) встановити перелік фінансових та нефінансових платіжних послуг та коло їх надавачів;

2) визначити вимоги до авторизації діяльності на ринку платіжних послуг: порядок видачі ліцензії на надання платіжних послуг та включення надавачів платіжних послуг до Реєстру платіжної інфраструктури;

3) встановити вимоги до надавачів платіжних послуг, які включають вимоги до корпоративного управління та управління ризиками певних категорій надавачів платіжних послуг, вимоги до капіталу юридичної особи, яка має намір надавати платіжні послуги;

4) визначити умови надання платіжних послуг, що включають вимоги до договору про надання платіжних послуг, інформації, яка має надаватися користувачу до та під час виконання платіжної операції;

5) встановити вимоги до технологічних операторів платіжних послуг, до залучення агентів та третіх осіб до надання платіжних послуг;

6) визначити види платіжних інструментів та вимоги до їх емісії, використання та еквайрингу;

7) встановити вимоги до порядку виконання платіжних операцій, що включає ініціювання, прийняття до виконання та відмову від прийняття, відкликання платіжної інструкції;

8) визначити вимоги до порядку отримання надавачами платіжних послуг доступу до рахунків користувачів (відкритий банкінг). Мова йде про запровадження нової категорії надавачів платіжних послуг та, відповідно, нових видів нефінансових платіжних послуг:

послуги з ініціювання платіжної операції, яка полягає в ініціюванні платіжної інструкції надавачем послуги з ініціювання платіжної операції на запит платника з рахунку платника, відкритому в іншому надавачі платіжних послуг;

послуги з надання відомостей з рахунків, яка полягає в наданні в режимі реального часу консолідованої інформації щодо одного або більше рахунків, відкритих на ім'я користувача в одному або більше надавачах платіжних послуг;

9) визначити загальні засади випуску та використання електронних грошей та цифрових грошей Національного банку України в Україні;

10) визначити види рахунків, які можуть відкриватися банками та небанківськими надавачами платіжних послуг, порядок їх відкриття та особливості функціонування платіжних рахунків;

11) встановити вимоги до захисту інформації під час виконання платіжних операцій;

12) визначити загальні засади функціонування платіжних систем в Україні;

13) встановити вимоги до державного регулювання платіжного ринку в Україні, його мету, наділити Національний банк України як орган, що здійснюватиме державне регулювання платіжного ринку, відповідними повноваженнями;

14) запровадити діяльність регуляторної платформа для тестування послуг, технологій та інструментів на платіжному ринку, заснованих на інноваційних технологіях;

15) удосконалити порядок здійснення оверсайта, поширивши його на платіжну інфраструктуру та платіжні інструменти;

16) встановити відповідальність суб'єктів платіжних послуг.

Законопроектом пропонується також внести необхідні кореспондуючі зміни до низки законодавчих актів України.

3. Цілі та завдання прийняття законопроекту

Метою прийняття законопроекту є зміна підходів до правового регулювання платіжного ринку, розширення кола надавачів платіжних послуг та упорядкування їх діяльності на платіжному ринку, встановлення правил надання платіжних послуг в Україні, встановлення вимог до надавачів платіжних послуг, посилення захисту прав споживачів цих послуг, підвищення безпеки та ефективності надання платіжних послуг, сприяння інноваціям та приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Основними законодавчими актами, що регулюють суспільні відносини в даній сфері, є Конституція України, Цивільний кодекс України, Закони України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, “Про Національний банк України”, “Про банки і банківську діяльність”, а також нормативно-правові акти Національного банку України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту не потребує видатків державного і місцевого бюджетів.

6. Прогноз соціально економічних та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту надасть змогу:

1) адаптувати законодавство України до законодавства ЄС та сформувати правову основу для інтеграції платіжної системи України з платіжною системою ЄС;

2) модернізувати платіжний ринок України та створити підґрунтя для його розвитку, зокрема шляхом:

запровадження Open banking;

надання права небанківським установам проводити емісію платіжних карток, здійснювати випуск е-грошей, відкривати та обслуговувати платіжні рахунки;

надання права органам державної влади надавати окремі види платіжних послуг без ліцензії;

посилення захисту прав користувачів платіжних послуг;

3) урегулювати порядок надання платіжних послуг в Україні шляхом:

приведення термінів та їх визначень у відповідність до загальнозживаної міжнародної практики, у цілому, та законодавства ЄС, зокрема;

розширення переліку платіжних послуг, що можуть надаватися в Україні;

вирішення питання надання платіжних послуг окремими суб'єктами господарювання, як то оператори поштового зв'язку, оператори телекомунікаційного зв'язку, малі платіжні установи, надання обмежених платіжних послуг юридичними особами;

встановлення вимог щодо прозорості та інформування стосовно умов надання платіжних послуг;

встановлення прав та обов'язків учасників платіжного ринку України, чіткого розподілу відповідальності користувачів та надавачів платіжних послуг під час виконання платіжних операцій;

встановлення вимог до управління операційними ризиками, ризиками безпеки та аутентифікації користувачів платіжних послуг;

встановлення правил функціонування регуляторної платформи для тестування послуг, технологій та інструментів на платіжному ринку, заснованих на інноваційних технологіях.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ВАСИЛЕВСЬКА-СМАГЛЮК ОЛЬГА МИХАЙЛІВНА

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA104000000552B3C006C944101

Дійсний до: 02.01.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 302д9/1-2020/204199 від 07.11.2020

255321